

УДК 336.1:352

Віктор РУСІН

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Обґрунтовано необхідність добровільного об'єднання територіальних громад в контексті реформування місцевого самоврядування в Україні. Проаналізовано зміни до бюджетного законодавства України, внесені в рамках проведення структурних реформ у сфері місцевого самоврядування. Досліджено механізм формування спроможних територіальних громад. Розглянуто фінансові аспекти добровільного об'єднання територіальних громад та з'ясовано переваги їх функціонування. Визначено основні фактори, що перешкоджають добровільному об'єднанню громад. З'ясовано нові можливості вирішення проблем створення та функціонування об'єднаних територіальних громад.

Ключові слова: *місцеве самоврядування, об'єднана територіальна громада, спроможна територіальна громада, доходи місцевих бюджетів, міжбюджетні трансферти, базова дотація, реверсна дотація, субвенція.*

Віктор РУСІН

Финансовые аспекты объединения территориальных общин

Обоснована необхідність добровільного об'єднання територіальних общин в контексті реформування місцевого самоуправління в Україні. Проаналізовані зміни в бюджетному законодавстві України, внесені в рамках проведення структурних реформ в сфері місцевого самоуправління. Исследован механізм формування спроможних територіальних общин. Рассмотрены фінансові аспекти добровільного об'єднання територіальних общин и установлено переваги их функціонування. Определены основні фактори, перешкоджають добровільному об'єднанню общин. Выяснено нові можливості рішення проблем створення и функціонування об'єднаних територіальних общин.

Ключевые слова: *местное самоуправление, объединенная территориальная община, способная территориальная община, доходы местных бюджетов, межбюджетные трансферты, базовая дотація, реверсная дотація, субвенція.*

Viktor RUSIN

Financial aspects territorial communities association

Introduction. *Local authorities with relevant territory and broad powers, possessing sufficient level of financial resources able to provide socio-economic development of territories and the state in general and a decent standard of living. A voluntary association of local communities is an important element in the process of local government reform and decentralization of power in Ukraine.*

© Віктор Русін, 2016

Purpose. Explore the financial aspects of Territorial Communities in Ukraine, summarize results and identify the existing problems of voluntary associations and local communities to develop recommendations for the further consolidation and effectiveness of local communities.

Results. It's substantiated the necessity of a voluntary association of local communities in the context of local government reform in Ukraine. It was found that in Ukraine in recent years was mainly created conceptual basis of legislative regulation of the process of local government reform, including a voluntary association of local communities. The mechanism of forming capable was explored communities. The first 159 voluntary associations of communities was established in 2015. It was considered financial aspects of voluntary associations and local communities and it was elucidated the benefits of their operation. The main factors that prevent voluntary association of communities was found. It was found out new opportunities for solving problems and creating joint operation of local communities.

Conclusion. Starting of a new phase of structural reforms in Ukraine, including the local government has shown positive results in practice. United Communities increased their budget and expanded the scope of their authorities. It is advisable to define legislatively the final deadline for completion of the voluntary phase of the association. After graduation it's advisable to complete by the association administrative method.

Keywords: local government, united local community, capable of territorial communities, revenues, intergovernmental transfers, the basic grant, Reversible subsidy, subvention.

JEL Classification: H230, H400, H610, H720, H730, R510.

Постановка проблеми. Досвід багатьох розвинених країн світу демонструє, що демократичний розвиток країни обов'язково передбачає ефективне функціонування територіальних громад, які здатні реалізувати широке коло повноважень і завдань на місцевому рівні. Органи місцевого самоврядування, маючи відповідні території та широкі повноваження, володіючи достатнім рівнем фінансових ресурсів, здатні забезпечувати соціально-економічний розвиток територій і держави загалом та гідний рівень життя громадян.

Від здобуття незалежності Україною і до 2014 р. у нашій державі так і не вдалось сформувати ефективну модель функціонування місцевого самоврядування, яка задовольняла б потреби суспільства. Державна влада не забезпечувала органи місцевого самоврядування необхідними фінансовими ресурсами для реалізації покладених на них повноважень на належному рівні. Також

однією із суттєвих причин неспроможності органами місцевого самоврядування самостійно реалізовувати визначені законом повноваження була подрібненість територіальних громад. У більшості невеликих громад (сіл, селищ) основна частина фінансових ресурсів спрямовувалась на заробітну плату працівників сільради та на сплату комунальних послуг. Більшість сільських громад були дотаційним на понад 70%. В результаті органи місцевого самоврядування через неможливість реалізувати частину повноважень знову були вимушені передавати їх на вищі рівні управління.

Новий етап реформування місцевого самоврядування, спрямований на децентралізацію управління в Україні, розпочато у 2014 р. До початку реформи існувало майже 12 тис. територіальних громад, ефективність діяльності яких в переважній більшості була досить низькою. Більш як у 6 тис. громад чи-

сельність жителів була меншою 3 тис. осіб, зокрема у 4809 громадах – менш як 1 тис. осіб, а у 1129 громадах – менш як 500 осіб. У більшості сільських рад були відсутні власні виконавчі органи, комунальні підприємства тощо. Саме тому важливим елементом процесу реформування місцевого самоврядування та децентралізації влади стало добровільне об'єднання територіальних громад. Держава готова віддати органам місцевого самоврядування повноваження щодо вирішення проблем на той рівень, де вони виникають разом із відповідними фінансовими ресурсами лише потужним громадам, тобто тим, які об'єднали в одну невеликі громади із врахуванням історичних, географічних, економічних та інших факторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних і практичних питань реформування місцевого самоврядування, у тому числі і фінансових аспектів утворення та функціонування об'єднаних територіальних громад, присвячено праці багатьох вітчизняних науковців і практиків, зокрема: В. Зайчикової, Я. Казюк, О. Кириленко, І. Луніної, Г. Маркович, К. Павлюк, Ю. Пасічника, І. Пітцика, О. Слобожана, А. Ткачука та ін. Незважаючи на значну увагу до проблематики реформування місцевого самоврядування, окремі фінансові аспекти функціонування об'єднаних територіальних громад (ОТГ) і досі залишаються дискусійними та потребують подальших ґрунтовних досліджень.

Метою статті є дослідження фінансових аспектів об'єднання територіальних громад в Україні, узагальнення підсумків та виявлення наявних проблем їх функціонування, вироблення рекомендацій щодо подальшого об'єднання й ефективності функціонування територіальних громад.

Виклад основного матеріалу дослідження. Новий етап проведення структурних реформ у сфері місцевого само-

врядування розпочато 1 квітня 2014 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України “Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні”. Відповідність цієї концепції європейським стандартам та принципам місцевого самоврядування підтверджена експертами Ради Європи, які рекомендували її як основу для розробки подальшої нормативно-правової бази в Україні. Цією Концепцією було визначено проблеми місцевого самоврядування, які потребують розв'язання, напрями, механізми і строки формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад [1].

17 червня 2014 р. Верховна Рада України ухвалила Закон “Про співробітництво територіальних громад”. В грудні цього ж року було ухвалено ще два важливі закони України: “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи” та “Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин”. Ці два закони дали можливість органам місцевого самоврядування збільшити власну ресурсну базу. Запрацювала нова система міжбюджетних відносин за допомогою нових міжбюджетних трансфертів, за якою окремі органи місцевого самоврядування отримали можливість прямих міжбюджетних відносин з державним бюджетом, а горизонтальне вирівнювання здійснюється не за видатками, а за доходами. Однак ці права отримали лише обласні бюджети, бюджети міст обласного значен-

ня, районні бюджети і бюджети об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад.

Визначною подією у процесі децентралізації стало ухвалення 5 лютого 2015 р. Закону України “Про добровільне об'єднання територіальних громад”, який регулює відносини, що виникають у процесі добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст [2]. Вже 8 квітня постановою Кабінету Міністрів України затверджено “Методику формування спроможних територіальних громад”, якою визначено механізм та умови формування спроможних територіальних громад, а також порядок розроблення і схвалення перспективного плану формування територій громад Автономної Республіки Крим, області (рис. 1) [3].

Таким чином, в Україні впродовж останніх років в основному було створено концептуальні основи законодавчого врегулювання процесу реформування місцевого самоврядування, зокрема і добровільного об'єднання територіальних громад. Починаючи з 2015 р., передбачені нормативними актами реформи почали впроваджувати на практиці. Було утворено перші 159 добровільно об'єднаних територіальних громад. До їх складу увійшли 794 сільських, селищ-

них та міських ради. 25 жовтня 2015 р. у них відбулися перші місцеві вибори. Починаючи з 1 січня 2016 року, всі вони отримали можливість самостійно приймати рішення щодо розвитку своїх територій, вийшли на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом, отримали додаткові фінансові ресурси.

Лідерами процесу об'єднання у 2015 р. стали Тернопільська та Хмельницька області, де, відповідно, утворено 26 та 22 громади. Проте жодної нема у Харківській області (рис. 2). Загальна площа всіх ОТГ становила 35807 км² 6% від площі України (без урахування м. Києва та Автономної Республіки Крим). Найбільша за площею ОТГ – Народицька ОТГ Житомирської області, яка займає 1284 км², найменша – Міженецька ОТГ Львівської області – 8,7 км². Станом на 1 січня 2016 року чисельність населення, яке мешкало на території цих ОТГ, становила 1386,5 тис. осіб, що складає 3,8% від загальної чисельності населення України (без урахування м. Києва та Автономної Республіки Крим). Об'єднані територіальні громади суттєво відрізняються і за чисельністю населення. Найменша – Макіївська ОТГ Чернігівської області – 1,6 тис. жителів, найбільша – Лиманська ОТГ Донецької області – 44,2 тис. жителів (громада створена на основі міста-району) [4].

Рис. 1. Етапи формування спроможних територіальних громад*

* Побудовано на основі [3].

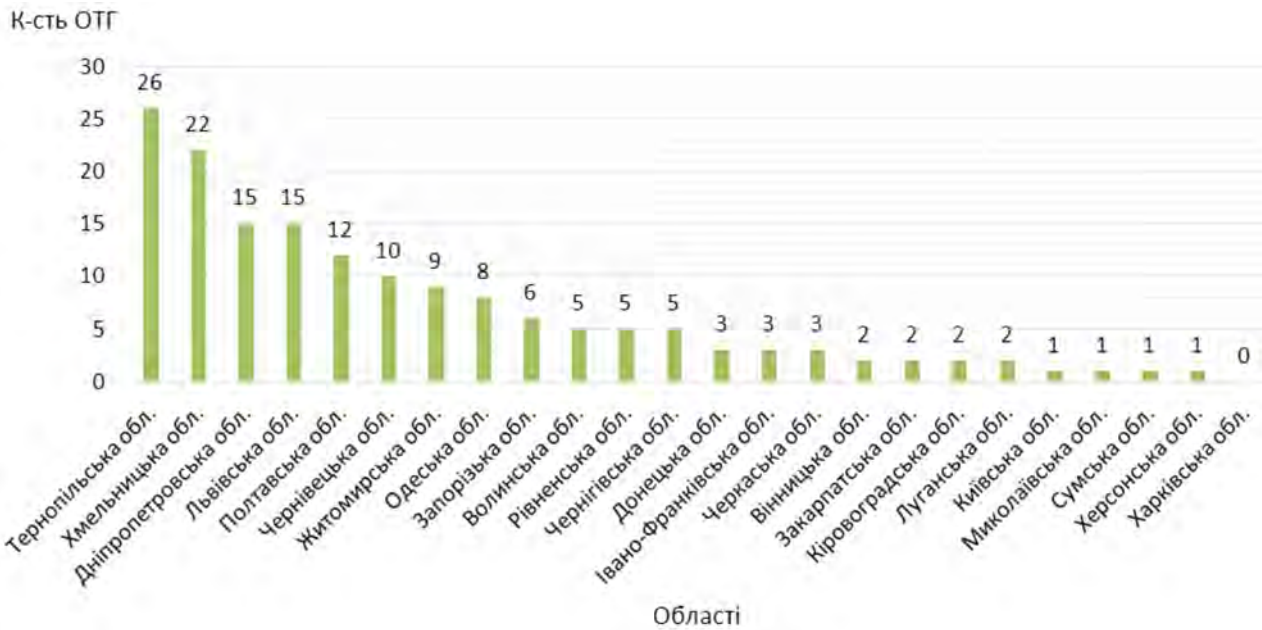

Рис. 2. Кількість об'єднаних територіальних громад, утворених у 2015 р., в розрізі областей України*

* Складено на основі [4].

Об'єднані територіальні громади отримали можливість формувати свої фінансові ресурси за рахунок таких дохідних джерел формування бюджету, як бюджети міст обласного значення. Так, якщо за 11 місяців 2016 р. надходження власних ресурсів до загального фонду місцевих бюджетів України, порівняно з надходженнями аналогічного періоду 2015 р., зросли в 1,5 раза, то відповідні надходження 159 об'єднаних громад зросли більше ніж у 6 разів (табл. 1) [5].

Як видно з табл. 1, за 11 місяців 2016 р. порівняно з надходженнями аналогічного періоду 2015 р., у 159 об'єднаних громадах найбільше зросли надходження податку на доходи фізичних – більш ніж у 40 разів, акцизного податку – на 70%, плати за землю – на 60%, єдиного податку – на 60%. Приріст надходжень за рахунок інших податків і зборів становив лише 19%.

Об'єднання територіальних громад дозволило збільшити власні доходи своїх бюджетів у розрахунку на 1 жителя відповідної території. В середньому цей показник по

всіх ОТГ за 11 місяцями 2016 р., порівняно з аналогічним періодом 2015 р., збільшився більш ніж утричі – з 640 грн. до 2115 грн. [5]. Проте спостерігаються значні відмінності цього показника в ОТГ. Для прикладу, у Тернопільській області він найвищий у Байковецькій сільській раді і становить понад 5000 грн., а найнижчий у Золотопотіцькій сільській раді – 211 грн.

Варто зазначити, що, незважаючи на передані джерела наповнення дохідної частини бюджетів об'єднаним територіальним громадам, значна частина отримує базову дотацію із державного бюджету. Згідно з Законом України "Про Державний бюджет України на 2016 рік" із 159 об'єднаних територіальних громад у 2016 р. 125 отримують базову дотацію. Однак бюджети 34 громад є фінансово незалежними від державного бюджету. Зокрема, 23 бюджети перераховують реверсну дотацію до державного бюджету, і лише 11 бюджетів сформовані без базової та реверсної дотації [4; 6]. Це є свідченням того, що все ж не повністю незалежними

**Виконання доходів загального фонду місцевих бюджетів
та 159 об'єднаних територіальних громад за 11 місяців 2015–2016 рр.***

Доходи	Місцеві бюджети			Бюджети 159 об'єднаних територіальних громад		
	11 міс. 2015 р., млн. грн.	11 міс. 2016 р., млн. грн.	Темп при- росту, %	11 міс. 2015 р., млн. грн.	11 міс. 2016 р., млн. грн.	Темп при- росту, %
Податок на доходи фізичних осіб	47064	69505	147,7	37	1536	4151,4
Єдиний податок	10189	16228	159,3	259	415	160,2
Плата за землю	13183	21312	161,7	320	513	160,3
Акцизний податок	7011	10704	152,7	200	341	170,5
Інші податки та збори	10737	14059	130,9	106	126	118,9
<i>Разом власні ресурси</i>	<i>88184</i>	<i>131808</i>	<i>149,5</i>	<i>922</i>	<i>2931</i>	<i>317,9</i>
Базова дотація	4823	4349	90,2	–	261	x
Освітня субвенція	38786	39973	103,1	40	1479	3697,5
Медична субвенція	41428	39468	95,3	41	768	1873,2
Субвенція на формування інфраструктури ОТГ	–	889	x	–	889	x
<i>Разом міжбюджетні трансферти</i>	<i>85037</i>	<i>84679</i>	<i>99,6</i>	<i>81</i>	<i>3397</i>	<i>4193,8</i>
Всього	173221	216487	125,0	1003	6328	630,9

* Складено на основі [5].

стали органи місцевого самоврядування об'єднаних громад від державного бюджету у формуванні фінансових ресурсів.

Одним із інструментів щодо заохочення об'єднання територіальних громад стало надання підтримки добровільно об'єднаним територіальним громадам у вигляді субвенції на формування інфраструктури ОТГ. Згідно з Законом “Про Державний бюджет України на 2016 рік” 159 громадам передбачено субвенцію на формування інфраструктури у розмірі 1 млрд. грн. [6]. Розподіл субвенції на формування інфраструктури ОТГ здійснюється залежно від площі території та чисельності жителів. Ці кошти органи місцевого самоврядування можуть використати для створення та модернізації інфраструктури об'єднаної територіальної громади шляхом спрямовування

їх на нове будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів інфраструктури, що належать до комунальної форми власності, у тому числі на виготовлення проектної та містобудівної документації, а саме:

- створення центрів надання адміністративних послуг, сучасних систем організації управління громадою – комунікаційних мереж, баз даних, систем оповіщення населення;

- реконструкцію, переобладнання, перепрофілювання будівель бюджетних установ з метою їх використання відповідно до повноважень та потреб об'єднаних територіальних громад з обов'язковим застосуванням енергозберігаючих технологій;

- будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт доріг, мостів, переходів комунальної форми власності, що поліп-

шують доступність жителів до об'єктів та установ, у яких надаються адміністративні, соціальні та інші послуги;

– закупівлю транспортних засобів для підвезення дітей до навчальних закладів, транспортних засобів спеціального призначення для комунальних підприємств, пожежної і спеціальної рятувальної техніки та пожежно-рятувального оснащення;

– будівництво водогонів, систем водовідведення, нових полігонів твердих побутових відходів та рекультивацію територій сміттєзвалищ;

– будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт інших об'єктів, які є важливими для посилення спроможності та забезпечення територіальної згуртованості громади, належного рівня безпеки та цивільного захисту громади.

У Тернопільській області у 2016 р. реалізуються 194 проекти розвитку інфраструктури громад, на які було виділено 141,55 млн. грн. Переважна частина проектів стосується ремонту доріг, шкіл, дитячих навчальних закладів, а також об'єктів житлово-комунальної інфраструктури. Станом на початок грудня 2016 р. на більшості об'єктів уже завершено будівництво і здійснюється процедура їх введення в експлуатацію [8].

Отримавши значний фінансовий потенціал, певна кількість ОТГ не змогла самостійно реалізувати частину своєї повноважень. Це, насамперед, стосується освіти та медицини. Реалізацію цих повноважень разом із відповідними фінансовими ресурсами громади передали районним бюджетам. Така ситуація обумовлена несформованістю відповідних виконавчих органів у новоутворених територіальних громадах та браком фахового кадрового забезпечення.

Значна частина об'єднаних громад скористалася можливістю реалізувати проекти розвитку. Для фінансування інвестиційних програм і проектів розвитку використано

кошти Державного фонду регіонального розвитку, а також кошти інші грантів.

У 2016 р. процес добровільного об'єднання громад продовжився. Станом на 1 листопада в Україні сформовано та функціонувало 184 об'єднані територіальні громади. У грудні проведено вибори ще до 184 об'єднаних територіальних громад. Таким чином, за 2015–2016 рр. матимемо 368 ОТГ, які 1 січня 2017 р. вийдуть на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом.

Перспективними планами передбачено формування 953 об'єднаних громади із розрахункових 1500–1700, тобто більше 50%. Низка обласних рад під час затвердження перспективних планів утворення спроможних територіальних громад відверто саботували цей процес. Це пояснюється бажанням розширити повноваження собі, а не територіальним громадам. У багатьох випадках розроблені обласними адміністраціями пропозиції щодо об'єднання територіальних громад не сприймаються місцевим населенням. Як наслідок, така позиція обласних рад призвела до того, що їх повноваження у процесі утворення об'єднаних територіальних громад законодавцем було дещо обмежено.

Окремі громади бояться процесу об'єднання та не готові до нього. Для прикладу, населення маленьких сіл побоюються, що після об'єднання їх більші сусіди залишать собі всі ресурси та прийматимуть самостійно рішення щодо їх використання. Натомість багаті громади не хочуть об'єднуватися з бідними, щоб їх фінансувати.

Залишаються неврегульованими й окремі аспекти правового характеру добровільного об'єднання територіальних громад. Зокрема, на законодавчому рівні не передбачено спрощеного механізму добровільного приєднання до вже утворених ОТГ. Також не передбачено можливості

добровільного об'єднання територіальних громад різних районів та областей. Для розв'язання цих проблем необхідні зміни до низки нормативних документів.

Як бачимо, незважаючи на переваги добровільно об'єднаних територіальних громад, і зокрема – їх фінансової незалежності, розширення переліку повноважень, наближення центру надання суспільних послуг до громадян тощо, не стимулювали масового об'єднання громад. Цьому є низка причин та пояснень. Доцільно на законодавчому рівні встановити кінцевий термін для завершення добровільного етапу об'єднання. Об'єднання слід завершити адміністративним методом, враховуючи перспективні плани утворення спроможних територіальних громад. Ми вважаємо, що ця реформа могла б бути завершена до кінця 2017 р.

Варто зазначити, що провести дослідження аналітичних даних показників виконання бюджетів ОТГ певною мірою досить проблематично. Це пов'язано із тим, що в назві ради об'єднаної територіальної громади не застосовується словосполучення "об'єднана територіальна громада". Вимоги щодо найменування ради визначені у Законі України "Про добровільне об'єднання територіальних громад" щодо особливостей державної реєстрації органів місцевого самоврядування як юридичних осіб. Відповідно до цієї норми найменування представницького органу місцевого самоврядування ОТГ як юридичної особи складається з частини, яка є похідною від власного найменування населеного пункту, визначеного її адміністративним центром, у формі прикметника та відповідного загального найменування представницького органу місцевого самоврядування (сільська, селищна, міська рада). Таким чином, зведена звітність про виконання місцевих бюджетів, яка формується органами Державної казначейської служби України, окремо не відображає ре-

зультати виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад, а показники виконання їхніх бюджетів розосереджуються у графах звітності – міські, селищні, сільські бюджети. Отримати відповідну інформацію можна лише із спеціально підготовлених інформаційних матеріалів.

Висновки. Підводячи підсумки проведеного дослідження, зауважимо, що в Україні до 2014 р. не було обґрунтованої територіальної основи та фінансової бази, необхідної для забезпечення спроможності органам місцевого самоврядування самостійно реалізовувати повноваження на місцевому рівні. Розпочатий новий етап структурних реформ, зокрема й у сфері місцевого самоврядування, продемонстрував позитивні результати на практиці вже у 2015 р., коли було утворено перші 159 добровільно об'єднаних територіальних громад. Ці процеси продовжились і у 2016 р., однак не були масовими. Об'єднані громади збільшили свій бюджетний потенціал та розширили коло власних повноважень. Проте, якщо об'єднання громад і в подальшому відбуватиметься такими темпами, то реформа затягнеться на багато років. Вважаємо за доцільне, прискорити ці процеси, визначивши на законодавчому рівні кінцеві терміни для завершення етапу добровільного об'єднання.

Можемо констатувати, що спроможна територіальна громада – це запорука ефективності реформи місцевого самоврядування та покращення добробуту громадян. Подолавши перепони, які стоять на шляху проведення реформ, та завершивши адміністративно-територіальну реформу в Україні у найкоротші терміни, забезпечимо можливість місцевому самоврядуванню самостійно реалізувати широке коло повноважень і завдань на місцевому рівні та формувати необхідні для цього фінансові ресурси.

Список використаних джерел

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні” від 01.04.2014 р. № 333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#n8>.

2. Закон України “Про добровільне об’єднання територіальних громад” від 05.02.2015 р. № 157-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

3. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад” від 08.04.2015 р. № 214 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>.

4. Фінансово-аналітичні матеріали. Децентралізація. Місцеві бюджети 159 об’єднаних територіальних громад. Перше півріччя 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minregion.gov.ua/decentralization/presentation/detsentralizatsiya-mistsevi-byudzheti-159-ob-yednanih-teritorialnih-gromad-pershe-pivrichchya-2016-roku/>.

5. Фінансово-аналітичні матеріали. Децентралізація. Виконання доходів місцевих бюджетів. 11 місяців 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2016/12/Ukrayina-OTG.pdf>.

6. Закон України “Про Державний бюджет України на 2016 рік” від 25.12.2015 р. № 928-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/928-19>.

7. Постанова Кабінету Міністрів України “Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об’єднаних територіальних громад” від 16.03.2016 р. № 200 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/200-2016-%D0%BF/>.

8. На Тернопільщині реалізовується понад 190 проектів розвитку інфраструктури гро-

мад [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/3915>.

References

1. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy “Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini” vid 1 kvitnya 2014 roku № 333-r [Cabinet of Ministers of Ukraine “On Approval of the Concept of reforming the local self-government and territorial organization of power in Ukraine”] (2014, April, 1). Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#n8>.

2. Zakon Ukrainy “Pro dobrovilne obiednannya terytorialnykh hromad” vid 05.02.2015 r. [The law of Ukraine “On a voluntary association of communities”] (2015, February, 5). Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

3. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy “Pro zatverdzhennia Metodyky formuvannia spromozhnykh terytorialnykh hromad” vid 8 kvitnya 2015 r. № 214 [Cabinet of Ministers of Ukraine “On Approval of Procedures capable of forming local communities”] (2015, April, 8). Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>.

4. Finansovo-analitychni materialy. Detsentralizatsiia. Mistsevi biudzhety 159 obiednanykh terytorialnykh hromad. Pershe pivrichchia 2016 roku [Financial and analytical materials. Decentralization. Local budgets combined 159 communities. The first half of 2016]. Available at: <http://www.minregion.gov.ua/decentralization/presentation/detsentralizatsiya-mistsevi-byudzheti-159-ob-yednanih-teritorialnih-gromad-pershe-pivrichchya-2016-roku/>.

5. Finansovo-analitychni materialy. Detsentralizatsiia. Vykonannia dokhodiv mistsevykh biudzhektiv. 11 misiatsiv 2016 roku [Financial and analytical materials. Decentralization. Local budgets combined 159 communities. The first half of 2016]. Available at: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2016/12/Ukrayina-OTG.pdf>.

6. Zakon Ukrainy “Pro derzhavnyy biudzhzet Ukrainy na 2016 rik” vid 25.12.2015 № 928-VIII [The Law of Ukraine “On State Budget of Ukraine

for 2016”] (2015, December, 25). Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/928-19>.

7. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy “De-
iaki pytannia nadannia subventsii z derzhavnoho
biudzhetu mistsevym biudzhetam na formuvannia
infrastruktury obiednanyhh terytorialnykh hromad”
vid 16 bereznya 2016 r. № 200 [Cabinet of Min-
isters of Ukraine “Some issues provide subven-
tions from the state budget to local budgets for the
formation of joint infrastructure of communities”]
(2016, March, 16). Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/200-2016-%D0%BF/>.

8. Na Ternopilshchyni realizovuietsia ponad
190 proektiv rozvytku infrastruktury hromad [At the
Ternopil sold over 190 community infrastructure
projects]. Available at: <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/3915>.

Стаття надійшла до редакції 30.09.2016.